

si jo pa skovali novejši čas nekteri hrovaški pisatelj in iz njih spisov so jo pobrali nekteri slovenski Hrovatje, da zdaj postopajo nam. delajo, ravnajo, in postopanje jim je djanje, ravnanje, ravnava, početje, počenjanje, delanje i. t. d.

P a š n i k.

Lepo cvetje, koristen sad.

Geslo sedanjega časa se glasi: „Naprej“. Kdor se sčasom naprej ne pomika, zastaja, in čas ga prehití. Tudi šolstvo verlo napreduje. Veliko se je v preteklih desetih letih prenaradilo in popravilo. Vse človeško pa je nepopolno, nestanovitno in razpade, če se ne popravlja in ne zboljšuje. Tako je tudi šolstvo, — če ne gre naprej, začne pešati in hirati, in svoj namen zgreši, ako tisti duh, ki ga oživlja, iz njega zgine.

Namesto pa, da bi le sedanji čas hvalili, ozrmo se enkrat v pretekle čase, in nekoliko prevdarimo, ali je res vse novo, kar se sedanji čas piše in govori. Našli bomo, da so naši predniki marsiktero reč bolj učeno, postavno in na serce znali povedati in rabsoditi, kakor sedanji ljudje, kateri večkrat presojujejo reči, ktere so že davno presojene in dognane.

Sedanjega časa se je lotila nekaka vertoglavnost, ktera tudi v šolo silí, in stavi vse svoje zaupanje velikrat na vse druge reči, kakor pa na edino potrebne. Vendar je že stara resnica, da šola le toliko veljá, kolikor je učenik v nji vreden.

Da bi bolj varno napredovali, ne prezirajmo del nekdanjih slavnih mož, naj že bodo cerkvenega ali svetaega stanú, kateri nam dajejo kej lepe zglede — kakor tudi slavoznani pedagog Kelner v svojih Aforismih piše §§. 96, 97 — učimo se od naših prednikov mladost podučevati, ker bili so časi, ko se ni toliko od izreje in odgojevanja pisalo, pa je zrastle ljudstvo, ktero je bilo Gospodu dopadljivše memo današnjega.

Neki keršanski učenik o tem tako le piše. „Verh tega, kar nam pedagogika vsaki dan donaša, prebiram prelepe dela cerkvenih učeníkov in druge spise, ktere je cerkev poterdila, in našel sem, da se v tem neizrečeno bogatem sadunosniku tudi dobí marsiktero zlato jabelko, ktero je tudi za osebni učiteljski stan primerno. In ker so te resnice vzete iz življenja, kakoršno je v resnici, in večkrat poterjene s mučeniško kervjo,

imajo veliko večji veljavo, kakor golo modrovanje šolskih mož po stanu, kateri se večkrat za malost prepirajo, velike reči pa prezirajo“.

Za poskušnjo podam nekaj takih zlatih jabelk, katerih sem bil nabral. Nadjam se, da bodo serce marsikterega učenika ravno tako pokrepčale, kakor so mene v mojem poklicu spodbudile in pokrepčale.

Pismo sv. Ignacija, škofa in marternika † 107.

„Derži se svojiga mesta, ktero ti je v cerkvi (šoli) izročeno z vso močjo in skerbjo v prid cele občine (šole) za dušo in telo.

Priporočena ti bodi edinstvo, naj boljši, kar tukaj na svetu imamo. Prenašaj vse, kakor tebe tudi Gospod prenaša. Moli neprenehoma, in nikar se ne vtrudi; pred vsem moli za večjo modrost, kakor jo imaš v resnici. Bodi čujin in ne perпусти, da bi se tvojega duha lotila dremota. Z vsakim posebno tako govori, kakor te je Bog zato pripravnega storil. Uči se slabosti vseh svojih učencev prenašati, kakor izurjen bojevavec, zakaj kjer je večji trud, tam je tudi pridobitek večji.

Če ljubiš samo krotke učence, prideš ob vse svoje plačilo. Prizadevaj si tudi bolj čmerne v krotkosti si pridobiti, da storé, kar od njih hočeš. Za sleherno rano je treba drugačnega leka, in vročinske bolečine se morajo tolažiti s hladnimi zdravili. Vsigdar bodi previdin, kakor kača, pa brez zvižaje, kakor golob.

Ti si iz telesa in duha; kjer tedaj previdiš, da je pomagati, tam precej pomagaj, in tako ljubezujivo, kakor moreš; kjer pa tvoje oči ne vidijo, tam prosi Boga večjega razsvitljenja, da ti bo skrito razodeto, in tako ne boš nikjer terpel pomanjkanja, ampak vseh darov boš imel v obilnosti.

Nikar se ne vstraši ljudi, kateri so na videz hvalevredni in vendar krive nauke trosijo. Terno stoj, kakor nakov, na katerem se bije. Premagan biti, pa vendar zmago dobiti, to se spodobi velikim bojevavcem.

Mi moramo vse, posebno pa zavoljo Boga poterpeti, da tudi on z nami poterpi“.

Keršanski učenik, resnice, ktere v tem pismu tako lepo povedane najdeš, te morejo v tvojem trudapolnem poklicu poterlovati, da moči ne zgubiš, in da ne boš svoje službe opravljal, kakor rokodelec. Premišljevanje teh resnic te bo v tvojem

poklicu delalo zadovoljnega in poterpežljivega. Imej poterpljenje z vsemi, ker tudi Bog s tabo poterpí; da boš svojo službo prav k časti Božji in v izveličanje svoje in drugih opravljaj, prosi Boga, da ti podeli še večjo modrost i. t. d.

Da pa še na dalje povem, kar mislim. Lepo je dobro povedati, pa še veliko bolje in edino koristno tudi tako storiti. Kaj pomaga vediti, pa ne storiti. Naj si vsaki prizadeva, naj poprej dober kristjan biti, potem bo tudi dober učenik, in ne bo podoben nerodovitnemu drevesu, katero lepo cvete, pa obrodi malo sadú.

Sicer pa golo branje metodike in enacih spisov tudi učitelja ne izobrazí, ker tudi dobre jedi se naveličamo, če je le prepogosto uživamo, in enostransko izobraženje še ne stori človeka omikanega, ker takošni ljudje pred svetom malo veljajo. Sploh more biti omikan človek tudi dober učitelj, samo da — to v resnici hoče in si tudi prizadeva. — k, učitelj.

Podučno berilo za mladost.

XIV.

Naravoslovje.

Vse, kar zapazimo na zemlji ali na nebu, je v neizmer- nem velikem prostoru, ki se imenuje svetni prostor. Vsaka posamesna reč potrebuje nekaj svetnega prostora, in vse, kar ima prostor, da je dolgo, široko in debelo, se imenuje stvar ali sploh telo (Körper). — Stvari imajo različne znamenja ali lastnosti, p. podobo in barvo, duh in okus. Večkrat pa se stvari spreminjajo, in takrat pravimo, da so to njih prikazki (fenomeni). Tako p. se prikaže na železu rujá, na vodi led in iz soparjev dež, sneg, toča ali slana i. t. d.

Vse, kar se zgodi ali prikaže, ima svoj vzrok, po katerem se prikazki razjasnujejo ali s tem, da se reč na tanko opazuje, ali pa, če se skuša. Vzrok, kterega pa po nobenem telesnem vzroku ne moremo razjasniti, imenujemo moč. Prikazki pa se ne godé po naključbi, temuč se ravnaajo po stanovitnih postavah, ki jim jih je odločil neskončno modri Stvarnik, in te postave imenujemo narurne postave. — Vednost, ki tedaj opazuje in razlaga, zakaj se to pa to tako godí, je naravoslovje ali fizika.